EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 11.2.2021.
COM(2021) 49 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā tiek piemērota Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1144/2014 par tādiem informācijas un veicināšanas pasākumiem attiecībā uz lauksaimniecības produktiem, ko īsteno iekšējā tirgū un trešās valstīs

Saturs

1. IEVADS 2

1.1. Konteksts 2

1.2. 2014. gada politikas reforma 2

1.3. Veicināšanas politikas devuma palielināšana ES visaptverošo mērķu sasniegšanā 3

2. VEICINĀŠANAS POLITIKAS 2016.–2019. GADAM ĪSTENOŠANA 3

2.1. Gada darba programmas 3

2.2. Programmu veidi 5

2.3. Programmas iesniegšana un atlase — statistiskais sadalījums 5

2.4. Komisijas pašiniciatīvas pasākumi 8

3. IETEIKUMI 9

3.1. Efektivitāte 9

3.2. Lietderīgums 9

3.3. Piemērotība 10

3.4. Saskanība 11

3.5. ES pievienotā vērtība 12

1. IEVADS

1.1. Konteksts

Šajā ziņojumā vēstīts, kā tiek īstenoti saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1144/2014[1] veicami pasākumi, kuru mērķis ir sniegt informāciju par ES lauksaimniecības produktiem un īstenot veicināšanas pasākumus attiecībā uz tiem. Regulas 26. panta 2. punktā ir noteikts, ka Komisija līdz 2020. gada 31. decembrim iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu par regulas piemērošanu, kā arī atbilstīgus priekšlikumus.

Šis ziņojums ir sagatavots pēc izvērtējuma[2] par ES lauksaimniecības veicināšanas politikas īstenošanu laikposmā no 2016. gada līdz 2020. gada sākumam, proti, par tās efektivitāti, lietderīgumu, piemērotību, saskanību un ES pievienoto vērtību. Šajā ziņojumā ņemti vērā konstatējumi, kuri gūti Eirobarometra speciālaptaujā "Eiropieši, lauksaimniecība un KLP"[3] (pamatojoties uz reprezentatīvu 27 000 cilvēku apsekojumu, kas veikts 2020. gada augustā un septembrī). Izvērtējums kopā ar šo ziņojumu tiks izmantots 2021. gadā paredzētajā veicināšanas politikas pārskatīšanā. Pirms minētās pārskatīšanas tiks sagatavots visaptverošs rīcībpolitisko risinājumu ietekmes novērtējums, kura mērķis ir nodrošināt, lai turpmākā ES veicināšanas politika saglabātu piemērotību, efektivitāti un lietderīgumu, vienlaikus radot uzskatāmu ES pievienoto vērtību, un būtu saskanīga ar visām attiecīgajām ES politikas jomām, to skaitā tirdzniecību, attīstību, zivsaimniecību, veselību, vidi un klimatu.

1.2. 2014. gada politikas reforma

Regula bija būtiska ES lauksaimniecības veicināšanas politikas reforma. Jaunajam tiesiskajam regulējumam, ko sāka piemērot 2015. gada 1. decembrī, bija pieejams apjomīgāks budžets, un tas bija vērsts uz agropārtikas nozares konkurētspējas vēl vispusīgāku atbalstīšanu. Izvirzot saukli "Izbaudi, ražots Eiropā!", politikas mērķis bija ar ES līmeņa stratēģiju palīdzēt ES operatoriem izvērst darbību starptautiskos tirgos un uzlabot informētību Eiropas un trešo valstu patērētāju vidū par Eiropas lauksaimnieku ieguldīto darbu produktu kvalitātes nodrošināšanā.

Reformai bija, piemēram, šādi galvenie aspekti:

- budžeta palielinājums, kas pieļāva lielāku ES līdzfinansējuma likmi (no 50 % uz 70–80 %),
- Eiropas veicināšanas stratēģija, kuru īsteno ar gada darba programmām un kuras mērķis ir padarīt veicināšanas pasākumus mērķtiecīgākus, un
- procedūru vienkāršošana — daļa Komisijai uzticēto īstenošanas uzdevumu tika nodoti Patērētāju, veselības, lauksaimniecības un pārtikas izpildaģentūrai (*CHAFEA*). Tas deva reālus lietderīguma uzlabojumus, jo palīdzēja racionalizēt priekšlikumu

[1] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1144/2014 (2014. gada 22. oktobris) par tādiem informācijas un veicināšanas pasākumiem attiecībā uz lauksaimniecības produktiem, ko īsteno iekšējā tirgū un trešās valstīs, un ar kuru atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 3/2008 (OV L 317, 4.11.2014., 56. lpp.).

[2] *Evaluation of the impact of the EU agricultural promotion policy — internal and third country markets* (SWD(2020) 399 final).

[3] Eirobarometra 504. speciālaptauja *"Eiropieši, lauksaimniecība un KLP"*; https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2229.

iesniegšanu un to izvērtēšanu, ko *CHAFEA* veica, piesaistot neatkarīgus ārējus izvērtēšanas ekspertus.

1.3. Veicināšanas politikas devuma palielināšana ES visaptverošo mērķu sasniegšanā

2021. gadā Komisija veicināšanas politiku pārskatīs, lai pastiprinātu tās devumu Eiropas zaļajā kursā[4] un stratēģijā "No lauka līdz galdam"[5], kā arī gaidāmajā Eiropas Vēža uzveikšanas plānā[6]. Vienlaikus tā ņems vērā, ka politikai ir būtiska nozīme ES agropārtikas nozares ilgtspējīgā atveseļošanā sarežģītajos ekonomiskajos apstākļos.

Gaidāmā veicināšanas politikas pārskatīšana sniedz iespēju pārformulēt tās mērķus un noteikumus, lai sniegtu labāku atbalstu ES politikas visaptverošajiem mērķiem. Uzsverot ES produktu un ražošanas procesu ekonomiskās, vidiskās un sociālās ilgtspējas aspektus gan ES, gan trešās valstīs, veicināšanas politika var ievērojami stimulēt pāreju uz zaļāku un ilgtspējīgāku lauksaimniecības nozari. Starptautiskā mērogā veicināšanas politika var atbalstīt centienus pozicionēt ES pārtikas sistēmu kā globālu ilgtspējas paraugu. Šajā sakarā pasākumi pēc Komisijas iniciatīvas jo īpaši var palīdzēt stiprināt ES veiktos informēšanas centienus, tostarp veidot zaļās alianses. Turklāt politikai var būt izšķirīga nozīme, veicinot tādas kvalitātes shēmas kā bioloģiskā lauksaimniecība un ģeogrāfiskās izcelsmes norādes un nākotnē plānotās shēmas, kuru mērķis ir uzlabot patērētāju informētību par ES ilgtspējīgas pārtikas marķējumu, dzīvnieku labturību, veselīga uztura modeļiem un ES oglekļsaistīgās lauksaimniecības iniciatīvu. Tā var atbalstīt nākotnē plānoto Eiropas Vēža uzveikšanas plānu dažādos veidos, piemēram, paplašinot tās pašreizējos augļu un dārzeņu patēriņa veicināšanas pasākumus līdzsvarota, veselīga uztura ietvaros, kā arī popularizējot citas pārtikas kategorijas un veselīgus pārtikas produktus, kuru nepietiekamais patēriņš negatīvi ietekmē sabiedrības veselību Eiropas Savienībā.

2. VEICINĀŠANAS POLITIKAS 2016.–2019. GADAM ĪSTENOŠANA

2.1. Gada darba programmas

Ar regulu tika ieviestas gada darba programmas (pieņemtas ar Komisijas īstenošanas lēmumiem[7]), kurās tika noteikts veicināšanas pasākumu budžets un stratēģiskās prioritātes nākamajiem 12 mēnešiem.

Izstrādājot darba programmu, Komisija ņem vērā:

- regulas mērķus,
- makroekonomisku analīzi par plānoto eksporta pieaugumu esošos vai jaunos tirgos,
- politikas izvērtējumu par brīvās tirdzniecības nolīgumiem un gaidām attiecībā uz sanitāro un fitosanitāro šķēršļu atcelšanu, un

---

[4] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas zaļais kurss" (COM(2019) 640 final).

[5] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Stratēģija "No lauka līdz galdam". Taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas vārdā" (COM(2020) 381 final).

[6] Iniciatīva sākta 2020. gada 4. februārī: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12154-Europe-s-Beating-Cancer-Plan.

[7] https://ec.europa.eu/info/promotion-eu-farm-products_lv#annualworkprogramme.

- iepriekšējo uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus rezultātus (piemēram, apgūšanas apmērs, nepārtrauktība).

Turklāt Komisija ņem vērā informāciju, ko sniegušas dalībvalstis un ieinteresētās personas, ar kurām notikusi apspriešanās pilsoniskā dialoga grupās[8].

Izvērtējums liecina, ka gada darba programma ir uzskatāma par piemērotu instrumentu, ar ko nodrošināt dinamisku un mērķtiecīgu veicināšanas politiku. Katru gadu tā attīstās, zināmā mērā pielāgojoties attiecīgo nozaru mainīgajām prioritātēm. Turklāt ir pierādījies, ka veicināšanas politika spēj reaģēt, iedalot īpašu *ad hoc* finansējumu programmām, kas atbalsta grūtībās nonākušas nozares, piemēram, 2019. gadā — galda olīvu un ilgtspējīgu rīsa kultūru audzēšanas nozares.

Saskaņā ar Komisijas stratēģiju par uzturu gada darba programmās tika pastāvīgi paredzēti arī līdzekļi tādu programmu līdzfinansēšanai, kas veicina augļu un dārzeņu patēriņu līdzsvarota uztura ietvaros. Šādi pasākumi jau kopš 2018. gada tika iekļauti darba programmās popularizēšanai iekšējā tirgū.

2021. gada darba programma, kurā 50 % no budžeta atvēlēti tematiem, kas veicina stratēģijas "No lauka līdz galdam" mērķu sasniegšanu, apliecina veicināšanas politikas spēju pielāgoties jaunām politiskajām prioritātēm. Piešķirot 49 miljonus EUR bioloģisko produktu patēriņa veicināšanai, 19,1 miljonu EUR augļu un dārzeņu patēriņa veicināšanai līdzsvarota un atbilstoša uztura ietvaros un 18 miljonus EUR, lai palielinātu informētību par ilgtspējīgu lauksaimniecību, veicināšanas politika uz pašreizējā tiesību akta pamata sniedz reālu atbalstu stratēģijai.

Visbeidzot, darba programmās ir ietverti budžeta līdzekļi arī pasākumam, ar ko reaģē neparedzētu nopietnu tirgus traucējumu, patērētāju uzticības zaudēšanas vai citu specifisku problēmu gadījumos (ja ar to papildina ārkārtas pasākumus, kurus veic saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1308/2013[9] V daļas 1. nodaļu). Saistībā ar Covid-19 pandēmiju pirmo reizi tika izsludināti papildu uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus[10] tādu pasākumu finansēšanai, kuri papildina 2020. gada 30. aprīlī pieņemto krīzes pasākumu kopumu.

Informācijas sniegšanas un veicināšanas pasākumiem piešķirtais gada budžets ir palielinājies no 113 miljoniem EUR 2016. gadā līdz 200 miljoniem EUR 2020. gadā. Šis ievērojamais pieaugums tomēr ir visai mērens, ja salīdzina ar budžeta līdzekļiem, ko tirdzniecības veicināšanai atvēlējuši citi lieli globālā agropārtikas tirgus dalībnieki. Piemēram, ASV Lauksaimniecības ministrija, izmantojot tās lauksaimniecības produktu tirdzniecības veicināšanas programmu[11], 2019. gadā vien ir piešķīrusi 300 miljonus USD (aptuveni

---

8 https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/committees-and-advisory-councils/civil-dialogue-groups_en.

9 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1308/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007 (OV L 347, 20.12.2013., 671. lpp.).

10 Uzaicinājums iesniegt priekšlikumus dotācijām tādām vienas dalībvalsts veicināšanas programmām attiecībā uz lauksaimniecības produktiem, ko īsteno iekšējā tirgū un trešās valstīs saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1144/2014, lai atjaunotu tirgus situāciju (2020/C 216/11) (OV C 216, 30.6.2020., 19. lpp.).
Uzaicinājums iesniegt priekšlikumus dotācijām tādām daudzvalstu veicināšanas programmām attiecībā uz lauksaimniecības produktiem, ko īsteno iekšējā tirgū un trešās valstīs saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1144/2014, lai atjaunotu tirgus situāciju (2020/C 216/12) (OV C 216, 30.6.2020., 20. lpp.).

11 https://www.fas.usda.gov/newsroom/usda-awards-agricultural-trade-promotion-program-funding-0.

253 miljoni EUR), lai palīdzētu ASV lauksaimniekiem noteikt jaunus eksporta tirgus un piekļūt tiem.

2.2. Programmu veidi

Veicināšanas un informēšanas programma ir saskanīgs darbību kopums, kas var ietvert:

- reklāmas kampaņas presē, televīzijā/radio vai tiešsaistē,
- veicināšanas pasākumus tirdzniecības vietās,
- sabiedrisko attiecību kampaņas,
- dalību izstādēs un gadatirgos.

Veicināšanas programmas, ko atbalsta saņēmēji īsteno 1–3 gadu laikā, var būt šādas:

– **vienas dalībvalsts programmas**, ko iesniegusi viena vai vairākas programmu iesniedzējas organizācijas no vienas un tās pašas dalībvalsts — vairāk nekā puse no budžeta, kas šādām programmām piešķirts 2016.–2020. gadā, bija vērsta uz trešo valstu tirgiem, vai

– **daudzvalstu programmas**, ko iesniegušas divas vai vairākas programmu iesniedzējas organizācijas no vismaz divām dalībvalstīm vai vienas vai vairākām Eiropas mēroga organizācijām — lai gan šādu uz trešo valstu tirgiem vērstu programmu īpatsvars ir palielinājies, 2016.–2019. gadā tās galvenokārt izmantotas, lai finansētu veicināšanas pasākumus iekšējā tirgū.

2014. gada reformas mērķis bija palielināt to programmu skaitu, kas vērstas uz trešām valstīm. Attiecīgie piešķīrumi veicināšanas pasākumiem ES un trešās valstīs joprojām ir jautājums, par kuru ieinteresēto personu viedokļi dalās, un veicināšanas politikas izvērtējuma apspriešanā tās ir paudušas dažādas nostājas[12].

Izvērtējumā konstatēts: atbalsta saņēmēji un valstu iestādes kopumā atzīst, ka 2014. gada reforma ir palīdzējusi vienkāršot un racionalizēt uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus un atlases un novērtēšanas procedūras un ka tiešās pārvaldības pieeja programmu īstenošanā ir daudz lietderīgāka.

Izvērtējumā arī secināts, ka būtu sīkāk jāizpēta tiešās pārvaldības un dalītās pārvaldības programmu īstenošanas atšķirības. To var veikt kā daļu no 2021. gadā paredzētās pārskatīšanas, kam būtu jāļauj Komisijai noteikt kopējas pieejas, kuras palīdzētu iegūt elastīgāku, saskaņotāku un vienkāršotāku īstenošanas kārtību.

2.3. Programmas iesniegšana un atlase — statistiskais sadalījums[13]

Laikposmā no 2016. līdz 2019. gadam ir ievērojami palielinājies budžets, kas piešķirts informācijas un veicināšanas iniciatīvām, kuru mērķis ir stiprināt ES lauksaimniecības konkurētspēju. Saskaņā ar 2014. gada politikas reformu līdzfinansējuma likmes ir palielinātas no 50 % (saskaņā ar 2008. gada regulu)

---

[12] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/1859-Evaluation-of-the-EU-agricultural-promotion-policy/public-consultation.

[13] Detalizētāka statistika ir pieejama dienestu darba dokumentā (4. pielikums).

- līdz 80 % līdzfinansējumam vienas dalībvalsts programmām, kas vērstas uz trešām valstīm, un daudzvalstu programmām, un
- līdz 70 % vienas dalībvalsts programmām, kas vērstas uz ES tirgu.

1. tabula. Kopējais budžets laikposmā no 2016. līdz 2019. gadam (ietver vienas dalībvalsts programmas, daudzvalstu programmas un Komisijas pašiniciatīvas)

	2016. gads	**2017. gads**	**2018. gads**	**2019. gads**
Kopējais budžets (EUR)	113 000 000	142 500 000	188 600 000	201 100 000

Īstenošanas periodā iesniegto priekšlikumu skaits liecināja par operatoru pastāvīgu interesi par šīs shēmas izmantošanu. Pieprasītās summas gan vienas dalībvalsts, gan daudzvalstu programmām vienmēr pārsniedza pieejamo budžetu, radot sīvu konkurenci starp priekšlikumiem. Ikgadējais budžeta pieaugums daļēji izskaidro nelielu samazinājumu attiecīgajā laikposmā starp pieprasītajām summām un pieejamajiem līdzekļiem.

2. tabula. Vienas dalībvalsts vai daudzvalstu programmām piešķirtais budžets laikposmā no 2016. līdz 2019. gadam

Gads	**Priekšlikumu skaits**	**(1) pieprasītās summas (EUR)**	**(2) pieejamie līdzekļi (EUR)**	**(1) un (2) procentuālā attiecība**
Vienas dalībvalsts programmas				
2016. gads	199	310 470 913	97 000 000	320 %
2017. gads	189	306 434 124	90 000 000	358 %
2018. gads	146	215 527 021	95 000 000	227 %
2019. gads	109	165 693 403	100 000 000	174 %
Daudzvalstu programmas				
2016. gads	27	116 102 232	14 300 000	812 %
2017. gads	35	132 149 762	43 000 000	307 %
2018. gads	36	110 035 312	79 100 000	139 %
2019. gads	35	129 777 114	91 600 000	150 %

Iesniegtie priekšlikumi pēc programmas veida: iesniegto priekšlikumu statistika liecina, ka interese par daudzvalstu programmām palielinājās, tiklīdz potenciālie pieteikumu iesniedzēji bija labāk iepazinuši daudzvalstu programmu uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus prasības, bija izveidojuši partnerības ar organizācijām citās dalībvalstīs vai bija uzlabojuši savas asociācijas spējas, lai varētu piedalīties pieteikumos uz finansējumu.

3. tabula. Laikposmā no 2016. līdz 2019. gadam iesniegto priekšlikumu skaits

Gads	**Vienas dalībvalsts**	**Daudzvalstu**	**KOPĀ**
2016. gads	199	27	**226**
2017. gads	189	35	**224**

2018. gads	146	36	**182**
2019. gads	109	35	**144**

Priekšlikumi, kuriem tika piešķirts finansējums, pēc programmas veida: 4. tabulā ir norādīts tādu vienas dalībvalsts un daudzvalstu programmu skaits, kuras izvēlētas no īstenošanas perioda sākuma, produkts/produkta kategorija, kas saņēmis vislielāko budžeta daļu, un to dalībvalstu skaits, kurās atradās atbalsta saņēmēji ("Ietvertās dalībvalstis").

Statistika liecina, ka pastāvīgi pieauga izvēlēto daudzvalstu programmu skaits un stabilizējās izvēlēto vienas dalībvalsts programmu skaits. Attiecībā uz vienas dalībvalsts programmām — augļi un dārzeņi bija galvenā produktu kategorija. Daudzvalstu programmu ietvaros 2016. gadā pusi no budžeta saņēma bioloģiskās ražošanas nozare, 2017. gadā galvenā produktu kategorija bija augļi un dārzeņi, 2018. gadā — vīns, sidrs un etiķis, un 2019. gadā — dažādu produktu grozi.

4. tabula. Laikposmā no 2016. līdz 2019. gadam finansējumam izraudzīto priekšlikumu skaits

Gads	Vienas dalībvalsts	Daudzvalstu	KOPĀ	Galvenā produktu kategorija	Budžeta daļa (%)	Ietvertās dalībvalstis
2016. gads	60	6	66	Vienas dalībvalsts programma: augļi un dārzeņi	30 %	16 dalībvalstis
				Daudzvalstu programma: bioloģiskā lauksaimniecība	50 %	
2017. gads	53	10	63	Vienas dalībvalsts programma: produktu grozs	23 %	18 dalībvalstis
				Daudzvalstu programma: augļi un dārzeņi	19 %	
2018. gads	58	21	79	Vienas dalībvalsts programma: augļi un dārzeņi	31 %	18 dalībvalstis
				Daudzvalstu programma: vīns, sidrs un etiķis	26 %	
2019. gads	56	25	81	Vienas dalībvalsts programma: augļi un dārzeņi	23 %	14 dalībvalstis
				Daudzvalstu programma: produktu grozs	21 %	

Īstenotās programmas pēc mērķa tirgus (ES vai trešo valstu tirgi): 2014. gada reformas konkrētie mērķi bija uz trešām valstīm vērsto programmu un daudzvalstu programmu skaita palielināšana (skatīt iepriekš 1.2. punktu).

Tāpēc uz trešām valstīm vērstu programmu īpatsvara palielināšanās atbilst regulas mērķiem — tās nolūks ir palielināt Eiropas Savienības lauksaimniecības produktu tirgus daļu tādos trešo valstu tirgos, kuros ir vislielākais izaugsmes potenciāls.

Daudzvalstu programmu, kas vērstas uz ES tirgu, bija gandrīz divas reizes vairāk par programmām, kas vērstas uz trešām valstīm (39 un 20). Turpretī lielākā daļa vienas dalībvalsts programmu bija vērstas uz trešām valstīm (147, salīdzinot ar 73 programmām, kas vērstas uz ES tirgu).

5. tabula. Laikposmā no 2016. līdz 2019. gadam finansējumam izraudzīto priekšlikumu skaits pēc mērķa tirgus

	2016. gads		**2017. gads**		**2018. gads**		**2019. gads**		**KOPĀ**	
	ES	Trešās valstis	ES	Trešās valstis	ES	Trešās valstis	ES	Trešās valstis	**ES**	**Trešās valstis**
Vienas dalībvalsts programmas	23	35	21	31	16	38	13	43	**73**	**147**
Daudzvalstu programmas	4	2	9	1	15	5	13	12	**39**	**20**
KOPĀ pēc mērķa KOPĀ	**27**	**37**	**30**	**32**	**31**	**43**	**26**	**55**	**112**	**167**
									279	

2.4. Komisijas pašiniciatīvas pasākumi

Komisija pēc savas iniciatīvas veica pasākumus, kuru mērķis bija veicināt jaunu tirgu atvēršanu un ātri un efektīvi reaģēt nopietnu tirgus traucējumu vai patērētāju uzticības zaudēšanas gadījumos. Pasākumi bija šādi:

- augsta līmeņa misijas,
- semināri trešās valstīs, kuros tika skaidroti ES lauksaimniecības produktu eksporta augstie standarti,
- dalība starptautiskas nozīmes tirdzniecības gadatirgos un izstādēs, tur izvietojot stendus,
- darbības, kuru mērķis bija popularizēt Savienības produktu tēlu (piem., organizējot komunikācijas kampaņas), un
- tehniskā atbalsta pakalpojumu (tai skaitā tirgus rokasgrāmatu) izstrāde.

Izvērtējumā konstatēts, ka Komisijas pašiniciatīvas, šķiet, ļoti sekmīgi ir radījušas iespējas ieiet trešo valstu tirgos vai paplašināt darbību tajos. Tajā ir pausts viedoklis, ka Komisijas

pašiniciatīvas ir devušas būtisku ieguldījumu reālas ES pievienotās vērtības radīšanā. Kopš 2017. gada iniciatīvām piešķirtais budžets ir saglabājies stabils — 9,5 miljoni EUR gadā.

3. IETEIKUMI

3.1. Efektivitāte

Izvērtējumā konstatēts, ka veicināšanas politika ir palīdzējusi vairot informētību par ES lauksaimniecības produktu kvalitāti un ES ražošanas metodēm piemērojamajiem augstajiem standartiem, kā arī par ES kvalitātes shēmām.

Sarežģītāk bija šīs politikas ietekmi uz konkurētspēju, patēriņu un tirgus daļu izteikt skaitliski, jo šos rezultātus ietekmē arī ārējais tirgus un sociāli faktori. Tomēr saistībā ar izvērtējumu veikts apsekojums liecina: 97 % respondentu uzskata, ka šī politika būtiski sekmē ES lauksaimniecības produktu konkurētspējas uzlabošanu, un 89 % respondentu uzskata, ka tā palielina ES lauksaimniecības produktu tirgus daļu citās valstīs[14].

Sasniegt mērķauditorijas bija vieglāk ES tirgū nekā trešo valstu tirgos. Visefektīvākās bija šādas veicināšanas un informēšanas aktivitātes:

- aktivitātes, kuras ietvēra tiešu saskarsmi ar patērētājiem,
- tīklošanas pasākumi tirdzniecības izstādēs un citos pasākumos un
- produktu popularizēšana sociālajos plašsaziņas līdzekļos ar ietekmes veidotāju palīdzību.

Tika konstatēts, ka Komisijas pašiniciatīvas ļoti sekmīgi radīja iespējas ieiet trešo valstu tirgos vai paplašināt darbību tajos, un bija īpaši piemērotas, kad veiktas saistībā ar ES brīvās tirdzniecības nolīgumu īstenošanu.

Tomēr izvērtējumā arī secināts, ka veicināšanas programmu uzraudzības un izvērtēšanas kārtība tās pašreizējā formā nav atbilstoša. Tāpēc Komisija iesaka:

- gaidāmās politikas pārskatīšanas ietvaros uzlabot uzraudzības un izvērtēšanas kārtību, lai ietekmes rādītāji būtu labāk saistīti ar rezultātiem un tiktu ņemti vērā gada darba programmu prioritāšu noteikšanā un politikas ilgtermiņa attīstībā.

Turklāt, ņemot vērā vispārēji zemo ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu atpazīstamību Eiropā (kā atklāts Eirobarometra speciālaptaujā: 20 % attiecībā uz aizsargātām ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, 14 % attiecībā uz aizsargātiem cilmes vietas nosaukumiem un garantētām tradicionālajām īpatnībām), Komisija iesaka:

- pārskatīt arī to, kā vēl vairāk uzlabot informētību par kvalitātes shēmām.

3.2. Lietderīgums

Izvērtējumā konstatēts, ka kopumā politika īstenota lietderīgi, taču novērotas šādas atšķirības atkarībā no programmas pārvaldības veida:

[14] https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cmef/regulation-and-simplification/evaluation-support-study-eu-agricultural-promotion-policy-internal-and-third-country-markets_en.

- *CHAFEA* tieši pārvaldīto daudzvalstu programmu dalībnieki saņēma skaidrākus norādījumus par dotāciju pārvaldības un ziņošanas noteikumiem un sistemātiskāk izmantoja tiešsaistes rīkus. Reaģējot uz koordinatoru / atbalsta saņēmēju jautājumiem, *CHAFEA* kopumā spēja sniegt konstruktīvāku un tiešāku atbalstu, jo katrai programmai bija īpašs projektu koordinators, un
- vienas dalībvalsts programmu (kur pārvaldību dalīti veica dalībvalstis un Komisija) atbalsta saņēmējiem reizēm vajadzēja gaidīt ilgāku laiku, līdz viņi saņēma sīkākus skaidrojumus par noteikumiem. Līdz ar to dažkārt atbildes sniegšanas termiņš ieilga, un atsevišķos gadījumos atbalsta saņēmēji uzskatīja, ka valsts iestādes noteikumu piemērošanā nav pietiekami elastīgas. Turklāt ne vienmēr bija iespējams veikt korekcijas vai ietekmes mazināšanas pasākumus, reaģējot uz programmu īstenošanu ietekmējošām pēkšņām tirgus apstākļu izmaiņām.

Komisija iesaka:

- gaidāmajā politikas pārskatīšanā izvērtēt, kā uzlabot īstenošanas lietderīgumu, izmantojot saskaņotākas pārvaldības procedūras gan dalītās pārvaldības, gan tiešās pārvaldības modeļos,
- turpināt pētīt, vai kopējs pārvaldības modelis gan vienas dalībvalsts programmām, gan daudzvalstu programmām varētu palīdzēt ātrāk atbildēt uz atbalsta saņēmēju un valstu iestāžu iesniegtajiem jautājumiem un viestu lielāku skaidrību par noteikumiem, kas saistīti ar dotāciju pārvaldību un pārskatu sagatavošanu, un
- izmantot standartizētus indikatorus Komisijas pašiniciatīvu lietderīguma novērtēšanai ar skaidriem norādījumiem, kā tās izteikt skaitliski un kā par tām sniegt pārskatus.

3.3. Piemērotība

Izvērtējumā secināts, ka politikas mērķi (uzlabot konkurētspēju, palielināt tirgus daļu un patērētāju informētību par ES lauksaimniecības produktu augsto kvalitāti un standartiem, kā arī kvalitātes shēmām) atspoguļoja ieinteresēto pušu vajadzības un norises tirgū. Veicināšanas politika, tās vispārējie un konkrētie mērķi un saistītās darbības kopumā ir izrādījušies ļoti piemēroti.

Secināts, ka veicināšanas politika ir bijusi īpaši piemērota trešās valstīs, jo tā palīdzējusi novērst patērētāju informētības un priekšstatu nepilnības attiecībā uz ES lauksaimniecības produktu kvalitāti. Iekšējā tirgū patērētājus vairāk interesēja citi produktu aspekti, piemēram, uzturvērtība un izcelsmes valsts. Ieinteresētās puses novērtēja saukli "Izbaudi, ražots Eiropā!", taču izvērtējumā konstatēts, ka tas bija piemērotāks trešās valstīs nekā ES tirgū.

Tika uzskatīts, ka stratēģisko prioritāšu noteikšana gada darba programmās bijusi piemērota un ka darba programmas ir sniegušas skaidrus stratēģiskus norādījumus. Komisijas pašiniciatīvas orientējās uz profesionālo struktūru informācijas, tīklošanas un tehniskā atbalsta vajadzībām un palīdzēja radīt iespējas jaunos un esošos trešo valstu tirgos.

Komisija uzskata, ka veicināšanas politika var savu piemērotību uzlabot:

- kļūstot par galveno līdzekli, ar ko atbalstīt stratēģijas "No lauka līdz galdam" un gaidāmā Eiropas Vēža uzveikšanas plāna mērķus;

- stimulējot pāreju uz zaļāku, ilgtspējīgāku lauksaimniecības nozari, piemēram, izceļot ilgtspējīgus ES lauksaimniecības produktus un ražošanas procesus gan ES, gan eksporta tirgos;
- atbalstot centienus pozicionēt ES pārtikas sistēmu kā ilgtspējas paraugu pasaules mērogā. Šajā sakarā pasākumi pēc Komisijas iniciatīvas jo īpaši var palīdzēt stiprināt ES veiktos informēšanas centienus un veidot zaļās alianses;
- veicinot tādas kvalitātes shēmas kā bioloģiskā lauksaimniecība un ģeogrāfiskās izcelsmes norādes, kā arī nākotnē plānotās shēmas, kuru mērķis ir informēt patērētājus par ES ilgtspējīgas pārtikas marķējumu, dzīvnieku labturību un veselīga uztura modeļiem un par ES oglekļsaistīgās lauksaimniecības iniciatīvu;
- paplašinot tās pašreizējos līdzsvarota, veselīga uztura veicināšanas pasākumus Eiropas Vēža uzveikšanas plāna atbalstam.

3.4. Saskanība

Izvērtējumā konstatēts, ka pasākumi, kas īstenoti saskaņā ar veicināšanas politiku, ir savstarpēji saskanīgi. Ar Komisijas pašiniciatīvām tiek risinātas problēmas, kuras nevar atrisināt, izmantojot tikai vienas dalībvalsts un daudzvalstu veicināšanas programmas, un attiecībā uz kurām pastāv pozitīva papildu ietekme starp programmām. Balstoties uz pieejamajiem pierādījumiem, šī politika papildina valstu līmenī īstenotas iniciatīvas un rada sinerģijas ar tām.

Veicināšanas politika ir saskanīga ar plašākām lauksaimniecības politikas jomām, kuru mērķis ir palielināt ES agropārtikas produktu patēriņu. Tā ir saskanīga arī ar ES jūrlietu, zivsaimniecības un tirdzniecības politikām.

Veicināšanas politikas saskanība ar citām ES politikas jomām atšķiras atkarībā no veicinātajiem produktiem. Dažu produktu (piem., tādu, kuru pārmērīgs patēriņš ir pretrunā līdzsvarotam, veselīgam uzturam), ražošanas metožu (piem., tādu, kam var būt negatīva ietekme uz vidi un klimatu) un atsevišķu tirgu (piem., vismazāk attīstīto valstu) veicināšanai būs jāpievērš īpaša uzmanība, ņemot vērā tādus rīcībpolitikas virzienus kā, piemēram, Eiropas zaļo kursu un Eiropas Vēža uzveikšanas plānu.

Starp veicināšanas politiku un ES palīdzības un attīstības politikas jomām var būt zināmas pretrunas. Uz jaunattīstības valstu tirgiem bija vērsta ļoti neliela daļa (0,1 %) veicināšanas programmu (četras programmas laikposmā no 2016. līdz 2020. gadam), taču nebija iespējams izslēgt negatīvu ietekmi uz vietējās ražošanas ekosistēmām. Tomēr

- varētu paredzēt jaunus pasākumus, lai nodrošinātu, ka pieteikumu iesniedzēji apsver iespējamu tiešu negatīvo ietekmi uz vietējiem ražojumiem, un ņem to vērā savu priekšlikumu izstrādē.

Veicināšanas politikas un ES klimata un vides politikas saskanības līmeņi atšķiras un ir atkarīgi no produktu veidiem, ražošanas metodēm un tirgiem.

Komisija iesaka gaidāmajā politikas pārskatīšanas procesā pētīt, kā veicināšanas politika var:

- izmantot savu potenciālu kā pamatu pārejai uz ilgtspējīgāku lauksaimniecību (saskaņā ar stratēģiju "No lauka līdz galdam");

- vēl vairāk saskaņot tās stratēģiskās prioritātes ar klimata, ilgtspējas, veselības aizsardzības un attīstības politiku mērķiem, kā uzsvērts zaļajā kursā un ar to saistītajās politikas iniciatīvās.

3.5. ES pievienotā vērtība

Izvērtējumā secināts, ka šī politika ir radījusi konkrētu ES pievienoto vērtību. Veicināšanas programmu ES dimensija ir īpaši redzama un veiksmīga, īstenojot atbalsta ņēmēju sadarbību daudzvalstu un vienas dalībvalsts programmās. ES pievienotā vērtība izrietēja no uzlabotās tirdzniecības dalībnieku sadarbības un savstarpējas mācīšanās, kas nebūtu pieejama, izmantojot citu finansējumu vai veicināšanas pasākumus.

Secināts, ka veicināšanas un informācijas programmām trešo valstu tirgos bija labāki rezultāti nekā valstu veicināšanas pasākumiem un tās bija redzamākas (daļēji pateicoties arī kopīgajam sauklim "Izbaudi, ražots Eiropā!").

Izvērtējumā arī konstatēts, ka šī politika dažām organizācijām bija vienīgā iespēja, kā iesaistīties veicināšanas pasākumos ar augstu atpazīstamības līmeni.

Arī Komisijas pašiniciatīvas radīja reālu pievienoto vērtību, jo to mērķis bija ES ražotājiem atvieglot piekļuvi tirgum un sniegt labumu organizācijām dažādās dalībvalstīs un produktu nozarēs tādā veidā, kas bez ES atbalsta nebūtu bijis iespējams.

Ņemot vērā šos konstatējumus, Komisija iesaka:

- turpināt atbalstīt daudzvalstu programmas un Komisijas pašiniciatīvas trešās valstīs. Savukārt iekšējā tirgū politikas ES pievienoto vērtību vajadzētu palielināt, stiprinot politikas spēju uzlabot patērētāju informētību par pašreizējām un turpmākām ES marķēšanas shēmām.